

שם עולם

ונתתי להם בבית ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת (ישעיה נה)

מתורת גדולי ישראל שלא זכו להשאיר אחריהם זרש"ק

פרשת שמות ה'תשפ"ד

בס"ד גליון 13

גם יפגימו הנפשות הקדושות בערבוב הנפשות הטמאות ויהיו שם עד עולם ב"מ. ותמצא שאמרו רז"ל (ויק"ר פל"ב) שלא נגאלו ישראל עד שהיו בהם ד' דברים ואחד מהם - ששמרו עצמם מן העריות, ועל זה מפורש בקבלה (שה"ש, ד): "גן נעול" וגו'. ואם היו מתחתנים עם המצררים לא היתה, בר מינן, תקומה לשונאיהם.

אור החיים | רבי חיים בן משה בן עטר | ט"ו תמוז ה'תק"ג

ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי

המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא (ג ה)

הנה מנעל הוא מורה על מעלת האדם על כל הנברא ועיין בדמש"א בפרשתינו, ועוד מורה נעל על לבוש העקרי כאמרם ז"ל (שבת רף קכ"ט) לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו, ואמר לו הקב"ה של בעליך מעל רגליך, דהיינו מעלתך וצרכך הנפשי והגופני, דהיינו 'נעליך' לשון רבים, דהיינו מעלת גופך ונפשך וצרכך כי המנהיג ישראל חובתו הוא שאל ישים פניו למעלת נפשו ולצורך גופו ונפשו רק יהי' כמלאך ד' שהוא עומד ולא הולך, למען יראה בעין פקוחה על עם ה', וזהו של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא, כי אף בהיותך עומד ולא הולך על אדמת קודש רגלך עומדות, וע"כ יהיה רק צרכי עם ישראל לנגד עיניך לא צרכי הפרטי.

אמרי יהודה | רבי יהודה סג"ל רוזנר בן רבי מאיר יששכר בר הלוי | ו' סיון ה'תש"ד

ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי וגו', ויאמר אלי

ה' מזה בידך ויאמר מטה (ד א-ב)

יש לבאר מה שנכתב "מזה" בתיבה אחת, דעיקר שאלת משה היתה מאין יכולה לצמוח ישועה לישראל, כיון שמשוקעים בעבודה זרה, כדאיתא (זוהר תרומה ק"ע"ב) שקטרגה מידת הדין, הללו עובדי עבודה זרה וכן, וכן איתא להדיא במדרש (שמות פ"ג, ה) שמשה רבינו ע"ה אמר "באיזה זכות הם ראויין להיגאל", וזו כוונתו באמר: והן לא יאמינו לי וכו' כי יאמרו "לא נראה אליך ה'", כלומר, שהם אומרים כן לאהרן שהתנבא להם, איש שקוצי עיניו השליכו (יחזקאל כ' ז'), והם עומדים בחטאם, ואומרים: לא נראה אליך ה', ואם-כן גם לי לא יאמינו.

ועל זה השיב השי"ת ברמז של הפיכת המטה לחנש והנחש למטה, שמעומק השפלות תוכל לצמוח ישועה, כמו נחש שהוא ראשית השפלות בטומאה, כי רומז על נחש הקדמוני, וממנו נעשה מטה שחקוק עליו שם הוי"ה, כי מחמת שפלותו הוא מתמרמר מאד ונעשה נכנע ושפל אצל עצמו, וגדולים נמוכי רוח לפני הקב"ה וכו' (סוטה ה), ועי"ז יוכל להיושע. וזה הרמז של תיבת "מזה" הרומזת על הזאת מי חטאת, שמטמא טהורים ומטהר טמאים, ומרמז שמי שהוא טמא בעיני עצמו מיטהר, כי אני את דכא, ומי שהוא טהור בעיני עצמו נטמא, כי אין אני והוא יכולים לדור וכו' (סוטה ה), וע"כ אדרבא, כל מה שהם יותר משוקעים בחטא, הם נכנעים יותר ועי"ז יוכלו להיושע.

ואות שני שנהפכה ידו לנגע צרעת, הוא גם כן כעין הנ"ל, רק דמעיקרא רומז על שמחטא יוכל להתהפך לזכות ע"י עניויות, וכן להיפך, ואות זה מרמז על שכר ועונש, שהשכר יוכל להתהפך לעונש, אם בא לידי גבהות רוח ע"י הצלחתו, ע"ד שפירש הרבי ר' בונם זצ"ל מפרשיסחא את הפס' (תבא כה, ב): ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגור, ששיגור אותך באותו מקום שהיית מקודם, ולא יגבה לבך עי"ז, כי די משה כתנות אור [באל"ף], כמ"ש (ב' ב'): ותרא אותו כי טוב הוא, שנתמלא הבית כולו אור (סוטה יב), ומרמז לאור הגנוז שורש כל הטובות והצלחות, והיפך זה נגע, כי אין למטה מנגע (ס' יצירה פ"ב, ד), וזה

(מתוך ההקדמה לספר אור אלחנן גנויים - בהקבץ)

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב

איש וביתו באו (א א)

בפירש"י ריש ספר שמות הביא בשם המדרש: "אע"פ שמנאן בחייהן בשמותן חזר ומנאן במיתתן להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים" כו'. המשל לכוכבים הוא בבחינות ולימודים הרבה, כי הנה מפאת המרחק העצום בין הכוכבים והארץ, יש ויצויר שאפילו אם נכבה הכוכב, אור עדיין ממשיך להאיר לארץ זמן מרובה אחר כיבויו. ולכן צדיקים נמנין בחייהן וחוזרין ונמנין במיתתן, כי "מצדיקי הרבים ככוכבים", וגם לאחר חייהם האור שלהם נמשך לעולם ועד, תורת רבותינו הקדושים ממשיכה להאיר לדורות בחידושי ותיקין שנאמרו למרע"ה בסיני בתורת ה' תמימה מאירת עינים.

אמנם צריך לדעת, להבין ולהרגיש, כי כמו שאין לחושינו שום מושג וציור מגדלם ומהותם של הכוכבים, ומ"מ אנו נהנין מאורם לפי השתנו, כן אנו זוכים כ"א לפי כוחו ליהנות ממאור תורת רבותינו אע"פ שבאמת אין לנו שום מושג כלל מגדלם ומדרגתם.

[אינו מן ענין ביאור הפסוק] בלב נשבר וכואב הנו מבכרים על המוגמר בהופעת ספר זה לעי"נ כ"מ אדאמ"ר זצוקלה"ה במלאת יובל לעלותו על המוקד בקדושת ה', הי"ד. מגמת הספר היא לתועלת אלפי בני תורה השואבים דולים ומשקים לעצמם לחבריהם ולתלמידיהם ממקורי חידושי וביאורי. ואני בער ולא איש, איני כדאי ולא הגון, כולי רועד לגשת אל הקודש ומתפלל שתהייה שפתותי דוברת תורת ע"י תורת תלמידיו ובני תלמידי תלמידיו עד העולם. החותם ברעדה אלעזר שמחה ווסרמן בלאדאמ"ר הגאון הרא"ב זצוקלה"ה, הי"ד]

אור אלחנן גנויים - בהקבץ | רבי אלעזר שמחה ווסרמן בן רבי אלחנן בונים | ב' חשוון ה'תשנ"ג

ויאמר וגו' וראיתן על וגו' (א טז)

צריך לדעת לאיזה ענין ראייה זו, ולא היה לו לומר אלא 'אם בן' וגו', ומה גם לדברי רבותינו ז"ל (סוטה יא): שאמרו סימן מסר להם, בן - פניו למטה, בת - פניה למעלה, לא ידעתי למה הוצרך לסימנים אלו. עוד צריך לדעת טעמו, למה לא גזר על הכל? ואין להאמין עליו כי במדת רחמים נהג - לשום להם שארית בארץ כי שורשו שורש אכזרי הוא. עוד קשה אומרו 'והמיתן אותן' בתוספת וא"ו מבלי מעשה קודם לדבר. עוד, למה הוצרך לומר 'ואם בת היא וחייה', כיון שפרעה לא גזר אלא על הזכרים פשיטא שלא יבקשו המילדות לעקור את הכל.

אכן רשע זה נתחכם כדי שתעלה בידו העצה, כי מי זאת האשה אשר תזמין עצמה למילדת להרוג בניה, לזה נתחכם ואמר להן שיתנהגו בסדר זה ויעשו בהעלם דבר ולא ירגישו היולדות, על זה הדרך כי קודם שיוודע הנולד מה הוא, אם בן אם בת, יראו המילדות על האבנים, אם בן הוא - ימיתוהו, ויאמרו "נולד מת", ולא יניחו עד שיצא לעולם (סוטה יב) אלא שיראו על האבנים קודם שיצא לעולם אם בן הוא,

ומנין ידעו? לזה אמרו ז"ל סימן מסר להם, ולזה אמר והמיתן בתוספת וא"ו, כי מצוה ראשונה צוה אותן להבחין לדעת אם בן הוא קודם שיצא לעולם ויתן קולו. והב', והמיתן אותו בצאתו מבטן אמו. ואומרו ואם בת היא וגו' נתכוון גם כן בזה כדי שבאמצעות ענין זה לא ירגישו בדבר הנשים היולדות כשיראו שלפעמים ולדותיהן מתקיימין לא יחשדו במילדות והם לא יבחינו כי הורגות הזכרים ולא הנקבות. ואולי שצוה עליהם לבל יודיעו הזכר אלא יאמרו שהנולד נולד מת שבאמצעות כן יסתר החשד, וביזה נתיישבו כל הדקדוקים. והנה עצה חכמה יעץ פרעה בדבר זה לבל יוכלו עלות מהארץ, והוא כי באמצעות שיהרגו כל זכר ויתרבו הנשים והן האשה טב למיתב טן דו ויתחברו נשי ישראל עם המצררים ויתחתנו בהם ומעתה אין מציאות לעלות מן הארץ כשהיו לעם אחד.

מרמז על שכר ועונש. אך שיש דבר (בכת"י חסרות כמה מלים) ויוכל להעשות שכר על ידי שנשבר לבו בקרבו מחמת העונש, כמ"ש (תה"ז ג) תשב אנוש עד דכא וכו', כי הידיו מביא לתשובה ולזיכוך המעשים. עוד יש לומר, דהראה לו רמז במה שהשליך המטה ונעשה נחש דכשאחז בו נעשה מטה, שהעיקר תלוי בצדיק הדור, שאם הצדיק אוחז באדם יכול להגביהו מבירא עמיקתא לאיגרא רמה, ולהיפך, כשעוזבו יפול לגמרי. וע"כ גם בני ישראל, אף שהם בתכלית השפלות, כשיאחז בהם מרע"ה יוגבהו למדריגה רמה. וזה פירוש: מזה בידך, מזה שיבואו להיות בידך, יוכלו לצאת מבור טומאתם, ואחיזת הצדיק מקום טהור הוא. (תרפ"ג)

ארץ צבי | רבי אריה צבי פרומר בן רבי תנוך הענדיל הי"ד | כ"ז ניסן ה'תש"ג

שלח נא ביד תשלח (ד יג)

במדרש (ילקוט שמות רמז קעג) שלח נא ביד תשלח, ביד מי, ביד רבי עקיבא, עכ"ל. יתבאר על פי מה שכתב החתם סופר בתורת משה (פ' וארא) בטעם שיצאו ישראל ממצרים קודם הזמן, כי הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שעבוד (יבמות מו), והקב"ה הקדיש את ישראל לעצמו ולכבודו, ככתוב (יחזקאל ב ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, וההקדש הפקיע מידי שעבוד מצרים, עכ"ד.

אולם כתבו התוס' (גיטין מ) דהא דהקדש מפקיע מדי שעבוד, היינו לרבא דס"ל (פסחים לא), מכאן ולהבא הוא גובה, אבל לאביי דס"ל למפרע הוא גובה, אין הקדש מפקיע מידי שעבוד. ומבואר שם בגמרא פסחים דאי איכא מחוסר מעשה אז למפרע הוא גובה. ולפי זה מי שנכשל ל"ע בחטא, ומבואר כספרי קודש שבכדי לתקן החטאים צריכים סיגופים ותעניות, נמצא דהחוטא הוי מחוסר מעשה, אם כן לא אמרינן ביה מכאן ולהבא הוא גובה, ולפי זה בני ישראל במצרים שהיו ערום ועריה מן המצות, לא אמרינן בהו דהקדש מפקיע מידי שיעבוד, כיון דהוי מחוסר מעשה.

אמנם במס' סנהדרין (דף קא) מצינו שאמר רבי עקיבא חביבין עלי יסורין, נמצא דלדידיה יסורין מועילין, ולא נחשב כמחוסר מעשה, ושפיר אמרינן דמכאן ולהבא הוא גובה, והקדש מפקיע מידי שיעבוד, ושפיר זכאין ישראל להגאל, ולזה בקש משה שלח נא ביד תשלח ביד רבי עקיבא. (מכת"י תלמיד)

תולדות ישראל | רבי זאב וולף גינצלר הי"ד בן רבי שמואל | ט"ו סיון ה'תש"ד

ויפגשו בהר האלקים וישק לו (ד כז)

חסד ואמת נפגשו

אמרו חז"ל (מדר' תנחומא כאן) זהו שאה"כ "חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו". חסד זה אהרן שנאמר וללוי אמר תמיד ואוריך לאיש חסידך, ואמת זה משה שנאמר בכל ביתי נאמן הוא, הוי חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו, צדק זה משה שנא' צדקת ד' עשה, ושלוש זה אהרן שנאמר בשלוש ובמשור הלך אתי, "נשקו" וישק לו וכו' ע"ש, הנה כן רואים חז"ל פגישת משה ואהרן, אין כאן פגישה ארעית של שני אנשים, אלא חיבור של חסד עם אמת וצדק עם שלום, "ויפגשו בהר האלקים" שם נפגשים המדות שהעולם עומד עליהם, מתכופפים הרקיעים, ומגיעים זל"ה, ונושקים איש את רעהו, הוי "חסד ואמת נפגשו, צדק ושלוש נשקו".

כתב הרמב"ן ז"ל, "וישק לו" אהרן נשק למשה כי משה העניו נהג כבוד באחיו הגדול, ולכן לא אמר וישקו איש לאחיו ע"כ, צא וראה המרחק הנורא בינינו לבין הראשונים ז"ל, מהשמים לרום עד הארץ לעומק, אם הראשונים כמלאכים וכו', כי מה היינו רואים כאן?! אבל הם גדולי הדעת עם בהירות מחשבתם עמדו וספרו כל אותיות שבתורה, וידעו כמה עולמות מתייסדים ונבנים בפגישת משה ואהרן, והבינו כי כל תנועה קלה שלהם תורה נצחית היא, וללמוד אותה אנו צריכים. והנה איזה מרגלית יקרה מצא הרמב"ן בשתי תיבות אלו של "וישק לו".

ונבואה חשבון, משה רבן של ישראל, מתמנה מפי הגבורה, לדבר הגדול ביותר, שלא זכה לה אדם מעולם, ונאמר לו "ראה ראיתי את

עני עמי אשר במצרים וגו', ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים", ואמרו חז"ל שא"ל הקב"ה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם, והוא מסרב ואומר שלח נא ביד תשלח, ובמדרש תנחומא אמרו לא תהא סבור שעכב משה ולא רצה לילך, אלא אמר משה עד שלא עמדתי ה' אהרן אחי מתנבא להם במצרים שמונים שנה וכו', ועכשיו אני נכנס בתחומי של אחי ויהי מצר, לכך לא ה' רוצה לילך, אמר לו הקב"ה למשה לא איכפת לאהרן בד"ז וכו', ואז נתרצה לילך, עד כדי כך ענוותנותו של משה, וגם לאח"כ שאמר לו השי"ת הוא יהי לך לפה ואתה תהי' לו לאלוקים, ואהרן יוצא כנגדו ונפגשים, מובן עד כמה חפץ משה ליפול על צואר אחיו שלא ראהו כ"כ הרבה שנים, אבל נחת הוא מפניו ואינו עושה כן, מפני מה?, משום שאין זה מן הנמוס ודרך ארץ שישק לאחיו הגדול ממנו, ובכמה הוא גדול ממנו? בג' שנים, כלומר: שראה את עצמו כאילו הוא עומד לפני מלך, ואין ראוי לעבד שיחבק את אדוניו, הרי לנו עוצם ענוותנותו של משה רבינו, ועד היכן הגיעה יקר קדושתו בקיום מצות כיבוד של "לרבות את אחיך הגדול", לא רק במעשה, אלא בהרגשת הלב, בביטול כל מציאותו, וכניעתו הגמורה אליו, נפלא מאד!, וכ"ז ראה הרמב"ן ברוח קדשו.

עוד מרגלית נפלאה מצאנו מ"ש הספורנו בזה, וז"ל: "וישק לו" כמנשק דבר קדוש, כענין שנאמר וישקהו ויאמר הלא כי משחך ד' על נחלתו לנגיד ע"כ, למדונו הספורנו כאן דבר גדול, כי אמנם עזה היתה אהבתו של אהרן לאחיו, וחשק נפשו להתחבק בזרעותיו בדרך הטבע, כאחים אהובים שלא ראו זה את זה כמה שנים, אבל אהרן הכהן הגדול ביטל כאן את כל הרגש הטבעי ולא נשקו אלא "כמנשק דבר קדוש", כלומר: אהבה רוחנית טהורה, שפגש בספר תורה ומנשקה, היש לך השגה בגדולת עושר נפשי זה וקדושתו עד להפליא, שלא הי' כאן לא הגעגועים הקשורים באהבה הטבעית שבינו לבין אחיו, ולא שמחתו החושית שראה לפניו את משה בכל יפעת הדרו ומרום פסגת הצלחתו, והוא אח לו, כ"ז בטל ומבוטל עכשיו, אלא מתמלא כולו ברגש קודש של אהבת נצחים ל"ואתה קדוש יושב תהלות ישראל", כי ספר תורה נגדו! ומודעזע הוא ביותר, קם מפני' ומחבקה ומנשקה, עד לעומק שמים זה הגיע הספורנו, הסתכל בעיניו הבהירות, וגם דלה דלה לנו, וישקנו מים אין מים אלא תורה!, והרי לנו נפלאות מה שראה הרמב"ן בגישתו של משה אל אהרן, ומה שראה הספורנו בנשיקתו של אהרן למשה.

אור יהל | רבי יהודה ליב חסמן בן רבי רפאל | י"א חשוון ה'תש"ו

אתם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע

מעבדתכם דבר (ה יא)

תיבת 'כי' אין לה קשר של נתינת טעם ואדרבה כלפי לייא, ועיין ברש"י. ואפשר עוד כי להיות שאמרו רז"ל (ילקוט רמז קס"ג) כי ביום הראשון לעבודה שהיה בפה רך וגם פרעה עבד עמהם, ואז ישראל מסתמא עבדו בזריות האפשרי לכבוד המלך בחושבם שזה עראי דוקא, ולערב כשמנו אותם וידעו החשבון פקד לתת עליהם אותו הסכום בכל יום, אבל על כל פנים התבן היה מצוי להם מהממשלה, ועתה שגזר עליהם לתת אותו המספר ותבן לא ינתן להם, אזי כמעט שזה מן הנמנע בעולם לתת אותו הסכום בדיוק, אם לא יקחו רק מן ההפקר שאותו הזמן אין תמורתו, והרי אי אפשר לגזירה להתקיים, לזה עשה גזירתו למחצה תבן לא ינתן להם, אבל יש להם הרשות לקחת תבן מאשר תמצאו ואפילו של בעלים, ונתן טעם למה התיר מאשר תמצאו שפירושו אף של בעלים משום שגזרתי אין נגרע מעבודתכם דבר, ובדרך זה הגם שיש על כל פנים בטול זמן שאין דומה מהמוכן לבקש עם הטרחא היתירה, מכל מקום אפשרי לכם בדוחק גדול לתת את הדרוש כמאז, ועיין בעירובין (י). מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרים בגזל עצים יבשים ע"ש ודוק.

אהל יעקב | רבי יעקב חי זיריהן בן רבי ברוך | כ"א אב ה'תש"ג

לדע בר קיימא: חיים שמעון בן לאה, דניאל בן גאולה, כמוס בן פלילה, אלעזר מנחם בן חסיה, לוי בן גאולה. לע"נ: חיים בן יהודה, שמעון ישראל בן מאיר צבי, חנה בת ראובן, דבורה לאה בת ברוך, ר' יששכר בן כמיסה, ר' גד בן זיוהרה, אליהו בן הלנה, מרים בת משילדה. לזיווג הגון: הודיה בת רות.

יו"ל ע"י מערכת 'שם עולם' | ניתן להקדיש לע"נ ולזכות בזש"ק בנדירים פלוס תחת השם קרן 'יד לתורה' בקסגוריית עלון 'שם עולם' | להרשמה לרשימת התפוצה ובכל עניין ניתן לפנות במייל cho0533161136@gmail.com ובטלפון 053-3161136